

יאן און דער ביק און די באַלאַדע פֿון דער

באַרעווקע-באַבע

שני שירים מתוך: "פֿישערדאָרף"

אברהם נחום שטענצל

תרגום: גולי דולב-השילוני

הקדמה

את שני השירים שترגמתי כתב א"נ שטנצל (שטענצל) בשנות השלושים בברלין. אברהם נחום שטנצל (1897-1983), משורר רומנטיקן ואידאליסט, פרסם בעיר לפחות תריסר ספרונים המלאים בשירים אקזיסטנציאליסטיים ומיסטיים, רעד מעוני ומקור ואפילו קפץ על תלי קברים בבתי-עלמין לפני הנחת המצבות כדי להשתכר כמה מעות. אבל בתוך התלישות הכה-אופיינית שלו, שטנצל גם ידע ליהנות מכל הדקדנטיות המפורסמת של רפובליקת ויימאר. תרגומיו לגרמנית זכו לשבחים של תומאס מאן, ארנולד צוייג והעיתונות הגרמנית, והוא אפילו התאהב בדורה דיאמנט, אהובתו של קפקא, אם כי בסוף הוא ניהל רומן עם אלזה לסקר-שילר. היא הייתה מבוגרת ממנו ב-28 שנים, אבל מי סופר. היא אפילו כתבה עליו [שיר אחד](#), בו קראה לו "חמיד", משורר הז'ארגון". ערב אחד שטנצל גם מנע ממנה לדקור את אורי צבי גרינברג, שהסב איתם לשולחן כמעט כל ערב ברומניש קפה שבמערב העיר. אולם עילת הדקירה נותרה בגדר תעלומה.

למרות שבזמן אמת שטנצל היה כנראה המשורר היידי הנודע ביותר בגרמניה, כיום מדובר במשורר נשכח לגמרי. אולי ההשתכחות של שטנצל קשורה בהסתייגותו מפוליטיקה, באופיו המעט מיסטי והמעט דתי (אחיו היה רב חסידי נודע, הגאון מסוסנוביץ) או בדיאלקט המוזר שלו. אולי היא קשורה גם בכך ששטנצל לא הלך לעולמו בטרגדיה גדולה – אלא דרך בהדרגה. ב-1936, אחרי 15 שנים בברלין, שטנצל ברח ללונדון, שם הוא הוציא לאור וערך את העיתון היידי "לשון או לעבן". שטנצל ניהל את מעגל היידיש המצטמצם של העיר עד יום מותו ב-1983, כשנמצא מת באמצע הרחוב, עזוב, קשיש ועני מרוד. [במיתולוגיה של ווייטצ'אפל](#), השכונה היהודית-לשעבר במזרח לונדון, הוא מתואר כגורו של סצנת היידיש המקומית, וכגרפומן חצי-משוגע שהדפיס, כתב וערך כמות מופרכת של טקסטים, כשבהדרגה כבר לא נשאר מי שיתעניין או יקרא אותם.

הפעם היחידה ששטנצל תורגם לעברית הייתה ב-1935, כשארבעה משיריו תורגמו בידי דב סדן (שטוק) ופורסמו בעיתון "דבר". אחד מהשירים האלו, שסדן תרגם בתור "[בלדה על זקנה מלקטת אוכמניות](#)", תורגם באופן שמרני מאוד, שכמעט ועיקר את אופיו המיני הבולט של השיר, שמהווה, לדעתי, את עיקר חינו. לכן, תרגמתי אותו מחדש בתור "הבלדה על הסבתא מוכרת האוכמניות", תוך שימור ההשוואה בין האישה לפרה חולבת והשימוש בעסיס האוכמניות ובחלב כדי לציין תשוקה. גם השיר הראשון שترגמתי כאן, "יאן והשור", מכיל מוטיבים דומים – כשהפעם הגבולות בין הגבר לשור אותו הוא מוליך מטשטשים. הם נעים ביחד, וכבר לא לגמרי ברור מי מהם הפרא ובמי מהם מסתכלת האישה. שני השירים לקוחים מתוך "פֿישערדאָרף" ("כפר דייגים", 1933), היצירה הידועה והמורכבת ביותר של שטנצל, שמורכבת ממחזורי שירה סימבוליים, עשירי מבע ועתירי תשוקה על חיות וחקלאים בכפר דייגים.

יד

יאן און דער ביק

זייערע טשופרינעס שרויפן זיך אין לופט,
זאָפטיקע סענקעס געפרעגלטע אין זון,
און ווי הינטישע מאָרדעס דרייען זיי זיך,
געקיצלט פֿון אַ ריח אַ וואַרעמען צעשמעקטן -

מאַרשאַ, אין אָפּענעם טויער שטייענדיק,
קוקט זיי נאָך, זיי ביידע,
מיט פֿאַרזשמורעטע ברוסטן הייסע, צעשיקלטע,
וויגנדיק זיך איבער אירע וואַרעמע לענדן -

ווי ווייס זייערע געהירן דרינען בלענדן!
אונטערגייענדיקע סוף־זומער־טעג,
הייס־אַטעמדיקע און צעברענטע
איבער באַדעלע פֿעלדע אָפּגעזענגטע.

און פֿירנדיק אזוי דעם ווילד געוואַרענעם,
דעם ביק מיט די פֿאַרכונדענע אויגן,
וויל ער אויפֿהייבן די האַק און אַראָפּלאָזן
איבערן קאַרק - - איבער זײַן אייגענעם
צעווילדעוועטן...

עב

יאן והשור

רעמותיקה נדפֿקות באַויר,
בִּשְׁמֹשׁ נְצִלִים נְדָמִי עַץ עִסְיִסִּים,
וְהֵם מְסִתּוּבָּיִם כְּמוֹ חוֹטֵם שֶׁל כָּלֵב,
רִיחַ מְדַגְדָּג אֹתָם, נִיחּוּחַ חֲמִים -

מאַרוּשָׁה, שְׁנַצְבֵּת בִּשְׁעַר הַפִּתּוּחַ,
נוֹטְצֵת בְּהֵם מְבֹט, בִּשְׁנִיָּהֶם,
שְׂדֵיָהּ הַפּוֹזְלִים בְּחֹם, הַמְּסַנְנָרִים,
מְתַעֲרָסִים מַעַל לְהַטּוּלְצִיָּה -

כְּמָה לָבֶן בְּמַחֲוֹתֵיהֶם הַמְּסַנְנָרִים!
יְמֵי שְׁלֵהֵי הַקִּיץ הַשּׁוֹקֵעִים
מְתַנְשָׁמִים בְּחֹם, לוֹהֲטִים
מַעַל כְּרֵי שְׂדוֹת הַקְּרוּג.

וּכְשֶׁהוּא מוֹבִיל כֶּה אֶת שְׁהַפֵּה לְפָרָא,
אֶת הַשּׂוֹר שְׁעֵינּוּ מְכֹסוֹת,
הוּא רוֹצֵה לְהִנִּיף גְּרָזָן עַל צְנָאוֹר,
עַל צְנָאוֹר הַפָּרָא שְׁלוֹ עֲצָמוֹ...

Salvatore Fiume, *Woman and Bull in Front of the Mirror*, 1957

ליד

עב

די באַלאַדע פֿון דער באַרעווקע-באַבע

אַרויסגעריסנע קשאַקעס מיט די וואַרצלען
זעען אויס אירע אויסגעטריקטע הענט.
און די באַראַווקעס וואָס זי מעסט אָן
זיינען זיכער די אַרויסגערונענע בלוטסטראַפֿן.

ווען זי איז אַ יונגבלוט געווען,
האַט זי שוין אירע ערשטע מילך פֿאַרקויפט אין
שטאָט,
יענער, וואָס האָט איר דעם בויך געמאַכט,
האַט זי אַהינגעפֿירט ווי אַ פֿולע מילכקאַן!

און איצט נאָך, ווען זי רעדט, קומט עס אַרויס פֿון איר,
אַן אַרויסגאַרגלידיקער איבערגעבליבענער שלונג --
אַ בלעכענע מילכקאַן אַ צעבויגענע,
שטייט זי אַזוי מיט אירע איינגעפֿאַלענע באַקן.

הבלדה על הסבתא מוכרת האוכמניות

כּמו שִׁיחִים שֶׁנֶּקְרוּ עִם שֶׁרְשִׁיחֵם
נְרָאוֹת כּפּוֹת יְדִיָּה הַמִּיבֹשׁוֹת.
וְהַאֲכֻמְנִיּוֹת שֶׁהִיא מְצִיעָה
הֵן וְדַאי טּפּוֹת דָּם שֶׁנִּגְרָה.

עוֹד כִּשְׁהִיָּה דְמָה צְעִיר
מְכַרָּה בְּעִיר אֶת בְּכוֹרֵי חֶלְבָּה,
וְהִיא שֶׁמְלֵא אֶת בֶּטְנָהּ,
הוֹבִיל אוֹתָהּ לְשֵׁם כּמוֹ כֵּד חֶלְב־מִתְפַּקֵּעַ!

וְגַם עִכְשָׁו, כִּשְׁהִיא מְדַבֵּרֶת, זֶה מְשִׁפְּרִין מְמֹנָה,
שֶׁלוֹק מְבַעֵבַע שֶׁשֶׁרְד־
כֵּד חֶלְב־פֶּח מְעַקֵּם,
הִיא עוֹמְדֶת כֶּהָ, וּלְחִיָּה שֶׁמוֹטוֹת.

גולי דולב-השילוני הוא סטודנט להיסטוריה גלובלית בברלין. מחקריו עוסקים בתפוצות דתיות ולאומויות והוא מתמחה בעולם היידיש. סיפורים קצרים פרי עטו התפרסמו ב"המוסר" וב"ה".

